

Examen HAVO
Aruba, Bonaire, Curaçao en Sint Maarten
2021

tijdvak 1
vrijdag 21 mei
7.30 - 10.30 uur

aardrijkskunde

Bij dit examen horen twee bijlages: een bronnenboekje en een kaartenkatern.

Dit examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 – De globalisering van Subway

Bij deze opgave horen de bronnen 1 en 2.

Gebruik de bronnen 1 en 2.

Subway is een geglobaliseerde multinational die vooral sandwiches verkoopt. Hieronder staan vijf begrippen die horen bij globalisering:

- amerikanisering;
- global shift;
- internationale arbeidsverdeling;
- multinationale onderneming;
- polarisatie.

2p **1** Noem de twee begrippen die van toepassing zijn op de bronnen 1 en 2.

Vanaf 1990 opende Subway in landen in Oost-Europa en Azië restaurants.

2p **2** Geef vanuit twee verschillende dimensies een reden waarom Subway vanaf 1990 juist in die regio's restaurants opende.

Gebruik bron 2.

Globalisering leidt tot integratie van gebieden en samenlevingen, maar speelt ook in op nationale identiteiten.

2p **3** Geef aan

- dat Subway bijdraagt aan de integratie van gebieden en samenlevingen;
- op welke manier Subway inspeelt op nationale identiteiten.

Gebruik bron 1.

De productieketen van Subway heeft overeenkomsten met die van een kleding- en schoenenbedrijf als Nike. Maar er zijn ook verschillen.

2p **4** Geef een overeenkomst en een verschil in de vestiging van de verschillende onderdelen van de productieketen van Subway en de productieketen van een kleding- en schoenenbedrijf als Nike;

Opgave 2 – Stedelijke bevolking in de wereld

Bij deze opgave horen de bronnen 3 en 4.

Gebruik de bronnen 3 en 4.

In landen bestaat een verband tussen de verstedelijkingsgraad en de snelheid waarmee de stad groeit.

1p **5** Geef dit verband.

Gebruik bron 4.

De snelheid waarmee steden groeien in landen in de triade verschilt van de snelheid waarmee steden groeien in perifere landen.

3p **6** Geef

- de drie regio's die tot de triade gerekend worden;
- de oorzaak van het verschil in de snelheid waarmee steden groeien tussen centrumlanden en perifere landen.
- een aanwijzing uit bron 4 waaruit global shift blijkt.

Gebruik bron 3 en het kaartenkatern.

Binnen Azië bestaat een verschil in verstedelijkingsgraad tussen landen als Saudi-Arabië en Iran enerzijds en landen als India en Vietnam anderzijds.

2p **7** Leg vanuit de dimensie natuur het ontstaan van dit verschil in verstedelijkingsgraad uit.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 4.

De stedelijke ontwikkeling in Afrika zorgt ervoor dat een deel van de Afrikaanse stedelijke bevolking in sloppenwijken woont.

2p **8** Beredeneer dit.

Opgave 3 – Gebergten in Zuid-Amerika

Bij deze opgave horen de bronnen 5 en 6.

Gebruik het kaartenkatern.

Het Andesgebergte ligt in het westen van Zuid-Amerika.

- 2p **9** Geef aan
- door welk type plaatbeweging het Andesgebergte is gevormd;
 - welke twee tektonische platen betrokken zijn bij de vorming van het Andesgebergte.

Gebruik bron 5 en het kaartenkatern.

De foto's van de landschappen in bron 5 zijn gemaakt langs de westkust van Zuid-Amerika.

- 2p **10** Zet de letters a tot en met d van de foto's in de juiste volgorde van noord naar zuid op je antwoordblad.

Gebruik bron 6 en het kaartenkatern.

In bron 6 staan de klimaatdiagrammen van de Peruaanse plaatsen Iquitos en Piura. Deze twee plaatsen liggen ongeveer op dezelfde breedtegraad, maar hebben een verschillend klimaat.

- 3p **11** Geef de naam van het klimaat dat Iquitos heeft **en** de naam van het klimaat dat Piura heeft.
Geef vervolgens aan waardoor dit verschil in klimaat ontstaat.

Gebruik het kaartenkatern.

De hooglanden van Guyana en Brazilië zijn lager en hebben minder reliëf dan het Andesgebergte.

- 2p **12** Leg het ontstaan van dit verschil uit.
Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Opgave 4 – Landdegradatie in het oosten van Afrika

Bij deze opgave horen de bronnen 7 tot en met 9.

Gebruik het kaartenkatern.

In het oosten van Afrika ligt een aantal langgerekte meren, zoals het Turkanameer, het Tanganjikameer en het Malawimeer.

- 2p **13** Beschrijf het ontstaan van deze meren met de plaattektonische situatie in het oosten van Afrika.

Gebruik de bronnen 7 en 8 en het kaartenkatern.

Het Victoriameer ligt op de evenaar in het oosten van Afrika. Het gebied rondom het Victoriameer heeft jaarlijks twee regenperiodes.

- 2p **14** Leg het ontstaan van deze twee regenperiodes in dit gebied uit. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 9 en het kaartenkatern.

In het oosten van Afrika vindt bodemerosie door afstromend water plaats. Ook komen hier andere vormen van landdegradatie voor.

- 3p **15** Geef
- twee natuurlijke kenmerken van het oosten van Afrika die zorgen voor bodemerosie door afstromend water;
 - een andere vorm van landdegradatie die in het oosten van Afrika kan ontstaan én waardoor deze ontstaat.

In het Oost-Afrikaanse land Uganda verandert de biodiversiteit doordat er steeds meer en grotere suikerriet- en koffieplantages worden aangelegd.

- 2p **16** Leg dit uit. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Opgave 5 – Demografie van Brazilië en Venezuela

Bij deze opgave horen de bronnen 10 tot en met 13.

Gebruik bron 10.

Gezinsplanning (family planning) is in zowel Brazilië als Venezuela een onderdeel van het sociaaleconomisch beleid.

Door dit beleid is de bevolkingsopbouw in beide landen veranderd.

2p 17 Geef

- een maatregel die genomen kan worden in het kader van gezinsplanning;
- een aanwijzing uit de bron waaruit blijkt dat gezinsplanning in Brazilië effectiever is gebleken dan in Venezuela.

Gebruik bron 10.

2p 18 Leg met het begrip demografische druk uit dat in het verleden gezinsplanning in Brazilië en Venezuela heeft bijgedragen aan economische groei.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik de bronnen 11 tot en met 13.

Het sociaaleconomische beleid wordt in Brazilië en Venezuela voor een groot deel gefinancierd door de inkomsten uit de export.

2p 19 Beredeneer dat deze vorm van financieren het sociaaleconomisch beleid van Venezuela kwetsbaarder maakt dan dat van Brazilië.

Na jarenlange economische groei heeft Venezuela momenteel te maken met een crisis. Door deze crisis ontstaat in Venezuela een tekort aan medicijnen en komt de volksgezondheid in gevaar.

2p 20 Beredeneer dat een verslechterde volksgezondheid in Venezuela ook gevolgen kan hebben voor de volksgezondheid in buurland Brazilië.

Opgave 6 – De Casiquiare, een rivier in Brazilië en Venezuela

Bij deze opgave horen de bronnen 14 tot en met 16.

Gebruik het kaartenkatern.

Daar waar een rivier uitmondt in zee kan een delta of een estuarium ontstaan. In een estuarium is de werking van eb en vloed goed merkbaar. Het mondingsgebied van de Orinoco ligt in Venezuela en het mondingsgebied van de Amazone ligt in Brazilië.

2p **21** Geef

- voor de mondingsgebieden van de Orinoco en de Amazone aan of het een delta of een estuarium is;
- aan in welke rivier, de Orinoco of de Amazone, de getijdewerking het verst stroomopwaarts reikt.

Gebruik bron 14 en het kaartenkatern.

De stroomgebieden van de Orinoco en de Rio Negro zijn niet het hele jaar met elkaar verbonden. De verbinding via de Casiquiare komt vooral tot stand in de periode mei - september.

2p **22** Beschrijf het tot stand komen van de verbinding tussen het stroomgebied van de Orinoco en het stroomgebied van de Rio Negro.

Ontbossing in het stroomgebied van de Casiquiare heeft invloed op de schommelingen in de waterafvoer van de rivier.

2p **23** Leg dit uit.

Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik het kaartenkatern.

De Casiquiare stroomt in het grensgebied tussen Venezuela en Brazilië. In dit gebied ontstaan makkelijk conflicten. Het risico op een conflict neemt de laatste jaren toe door de crisis in Venezuela.

2p **24** Geef vanuit twee verschillende dimensies een voorbeeld van een conflict dat kan ontstaan in dit grensgebied.

Opgave 7 – Externe invloeden in het Caribisch gebied

Bij deze opgave hoort bron 17.

Gebruik bron 17 en het kaartenkatern.

In 1492 zeilde Columbus voor de eerste keer vanuit Spanje richting het westen. Op de heenreis zeilde hij een andere route dan op de terugreis.

2p **25** Geef aan

- van welke winden Columbus gebruik maakte op de heenweg;
- van welke winden Columbus gebruik maakte op de terugweg.

In de eeuwen na de reizen van Columbus stichtten West-Europese landen koloniën in het Caribisch gebied.

2p **26** Geef een economische en een politieke reden waarom West-Europese landen koloniën stichtten in het Caribisch gebied.

In de twintigste eeuw nam de invloed van West-Europese landen in het Caribisch gebied af. De invloed van de Verenigde Staten en Rusland nam juist toe.

2p **27** Geef

- vanuit de politieke dimensie een reden waarom juist deze twee landen de invloed in het Caribisch gebied wilden vergroten;
- het land in het Caribisch gebied waar de invloed van Rusland het grootst is geweest.

Door het verschuiven van het mondiale economische zwaartepunt is te verwachten dat in het Caribisch gebied de invloed vanuit een bepaald land de komende jaren zal toenemen.

2p **28** Geef

- de naam van het land waarvan de invloed in het Caribisch gebied de komende jaren zal toenemen;
- een voorbeeld uit je eigen leefomgeving waaruit deze invloed blijkt.

Opgave 8 – Orkanen in het Caribisch gebied

Bij deze opgave horen de bronnen 18 en 19.

Gebruik bron 18.

In het algemeen bestaat er een verband tussen de periode in het jaar waarin een orkaan plaatsvindt en de kracht van de orkaan.

- 2p **29** Leg uit in welke periode van het jaar orkanen het krachtigst zijn. Je uitleg moet een oorzaak-gevolgrelatie bevatten.

Gebruik bron 18.

Om de schade na een orkaan te beperken is op de bovenwindse eilanden hazardmanagement van groter belang dan op de benedenwindse eilanden.

- 3p **30** Geef
- een voorbeeld van hazardmanagement;
 - een oorzaak waardoor hazardmanagement op de bovenwindse eilanden van groter belang is dan op de benedenwindse eilanden;
 - een reden voor CARICOM om op het gebied van hazardmanagement meer te willen samenwerken.

Gebruik bron 19.

In september 2019 verwoestte orkaan Dorian een groot deel van de noordelijke Bahama's. Internationale organisaties konden sneller noodhulp organiseren dan de lokale overheid. Dit leidde tot kritiek op de nationale overheid van de Bahama's.

- 2p **31** Beredeneer dat internationale noodhulp sneller georganiseerd kon worden dan lokaal georganiseerde noodhulp.